

Uppsala kommun

Granskningsyttrande över förslag till detaljplan för Södra Gunsta, etapp 2 i Uppsala kommun

Handlingar daterade 2022-03-11 för samråd enligt 5 kap 18 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

Länsstyrelsen yttrande sig 2017-03-17 över samrådsförslaget, ärendebeteckning 402-570-2017.

De synpunkter som framförts i Länsstyrelsens samrådsyttrande, och som kan aktualisera prövning, berör riksintresse Natura 2000 och miljö kvalitetsnormer för vatten samt hälsa och säkerhet kopplat till buller. Därutöver framförde Länsstyrelsen råd enligt 2 kap. PBL avseende fornlämningar och naturmiljö.

Sammanfattande synpunkter

- Länsstyrelsen anser att tidigare synpunkter avseende buller har tillgodosetts.
- Länsstyrelsen anser att det finns risk för att planen innebär att MKN för vatten inte följs och att Sävjaån-Funbosjön som är ett utpekad Natura 2000-område påverkas negativt. Innan detaljplanen antas behöver kommunen redogöra för vilka åtgärder som ska vidtas för att minska föroreningsbelastningen till Sävjaån. Kompensationsåtgärder som förslås utanför planområdet behöver beskrivas och säkerställas.
- Under *rådgivning enligt 2 kap. PBL* lyfter Länsstyrelsen att de kompensationsåtgärder som beskrivs i ansökan för vattenverksamhet som har lämnats till mark- och miljödomstolen inte överensstämmer med redovisningar i detaljplanen. Detaljplanen bör inte antas innan tillståndsärendet avgjorts och de kompensationsåtgärder som preciseras i tillståndet behöver återspeglas i planhandlingarna.
- Under *rådgivning enligt 2 kap. PBL* lyftet Länsstyrelsen information om kulturmiljö och synpunkter avseende naturmiljön. För att planprocessen ska kunna anses ersätta samrådsskyldigheten enligt 12 kap 6 § miljöbalken anser Länsstyrelsen att planhandlingarna behöver förtydligas vad gäller redovisningar avseende naturvärden, fåglar och mindre vattensalamander.

Synpunkter på sådant som kan aktualisera prövning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att frågor som berör miljökvalitetsnormer för vatten och riksintresse Natura 2000 måste lösas på ett tillfredsställande sätt i enlighet med vad som anges nedan för att ett antagande inte skall prövas av Länsstyrelsen.

Motiv för bedömningen

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Miljökvalitetsnormer för vatten och Riksintresse Natura 2000

Statusklassning och MKN

Enligt Miljöbalkens 5 kap. 4 § får en åtgärd inte ge upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm.

Recipienten för området dagvatten är Sävjaån Storån – Spångtorp (WA75155233). Miljökvalitetsnormen är satt till god ekologisk status till år 2033 med undantag för bland annat näringsämnen. För den kemiska statusen finns undantag för kvicksilver och bromerade difenyletrar (PBDE). För parametrar som utgör undantag för miljökvalitetsnormen finns ett strikt icke-försämrings krav. Det mindre stränga kravet som anges för undantaget för kvicksilver är specifikt riktat mot atmosfärisk deposition.

Förekomsten mynnar ut i Sävjaån mynning – Storån (WA82797609) där miljökvalitetsnormen anger god ekologisk status till år 2027 med undantag för näringsämnen på grund av dagvatten från urban markanvändning. För den kemiska statusen finns undantag för PFOS, kvicksilver och bromerad difenyleter (PBDE).

Natura 2000-område

Sävjaån-Funbosjön är utpekad som ett Natura 2000-område.

Av planhandlingen framgår att detaljplanen bedöms vara förenlig med miljöbalkens 4 kapitel då riksintressen inte berörs. Länsstyrelsen vill erinra om att samtliga Natura 2000-områden är riksintressen enligt 4 kap 8 § miljöbalken. En användning av mark och vatten som kan påverka ett Natura 2000-område och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § får komma till stånd endast om sådant tillstånd har lämnats.

Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan

påverka miljön i ett Natura 2000-område. Som hotbild för Natura 2000-området Sävjaån-Funbosjön anges bland annat följande i bevarandeplanen:

- Försämrad vattenkvalitet till följd av utsläpp av försurande, syretärande och gödande ämnen.
- Exploatering i avrinningsområdet som ökar andelen hårdgjorda ytor, vilket riskerar att medföra flödesförändringar och grumling.

Detta medför att flödesförändringar eller en ökad föroreningsbelastningen i Sävjaån riskerar att påverka såväl recipientens möjlighet att nå satta miljökvalitetsnormer som de skyddsvärda naturtyperna inom Natura- 2000 området.

Innebär detaljplanen att föroreningsbelastningen ökar?

Dagvattenutredningen visar att trots omfattande reningsåtgärder väntas den årliga transporten för flertal ämnen öka. Detta sker även om rening av dagvatten från Bärby äng, som ligger utanför planområdet, tillgodoräknas. Ytterligare rening inom området bedöms som tekniskt svårt och ekonomiskt oförsvarbart att åstadkomma. Utredningen förslår istället att kompensationsåtgärder vidtas utanför planområdet, exempelvis genom att dagvatten från omkringliggande jordbruksmark renas för att minska belastningen av bland annat näringsämnen till recipienten. I det fortsatta arbetet ska därför möjliga kompensationsåtgärder utredas vidare.

Länsstyrelsen kan utifrån underlaget och nu kända förhållanden konstatera att ett genomförande av detaljplanen förväntas innebära en ökning av föroreningshalter vilket i sin tur riskerar att innebära att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt.

Kompensationsåtgärder utanför planområdet

För att MKN ska kunna följas krävs ett långsiktigt och strategiskt arbete där flera olika åtgärder och insatser koordineras. Länsstyrelsen anser därför att det är möjligt att genomföra kompensationsåtgärder utanför planområdet och tillgodoräkna sig dess effekter förutsatt att:

- Åtgärderna är väl definierade och effekterna av åtgärderna beskrivna.
- Kommunen ska bedöma att åtgärderna är genomförbara ur tekniskt, ekonomiskt och juridiskt perspektiv och säkerställa att åtgärderna genomförs.
- Kommunen har rådighet över marken där åtgärderna ska vidtas. Alternativt att avtal finns framtaget mellan kommunen och markägaren.

- Att åtgärderna inte ligger långt fram i tiden. De bör vara genomförda, eller i alla fall påbörjade, innan detaljplanen antas. Det går till exempel inte att hänvisa till åtgärder som ska vidtas i en kommande detaljplan.

Utbyggnaden av Södra Gunsta kommer att ske genom ett antal olika etapper, varav flertalet ännu inte är planlagda. Om behov av kompensationsåtgärder även föreligger för kommande detaljplaner bör detta lämpligen utredas samlat.

Sammanfattande åtgärder avseende MKN vatten och Natura 2000

Länsstyrelsen anser att det finns risk för att planen innebär att MKN för vatten inte följs samt att riksintresset Natura 2000 inte tillgodoses. Till antagandet behöver kommunen komplettera dagvattenutredningen och planbeskrivningen med följande:

- Ytterligare åtgärder för att fördröja och rena dagvatten så att MKN/status inte äventyras.
- Om kompensationsåtgärder behövs utanför planområdet behöver dessa beskrivas på ett tydligt sätt i planhandlingarna samt införlivas i dagvattenutredningen.
- Förutsättningarna för att tillgodoräkna sig effekter av åtgärder utanför området, och som listas i punktform under rubriken kompensationsåtgärder utanför planområdet, behöver vara uppfyllda och på ett tydligt sätt beskrivas.

Råd enligt 2 kap. PBL

Vattenverksamhet

Vattenverksamhet är åtgärder som görs i ett vattenområde. Med vattenområde avses det område som står under vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Enligt gällande praxis avses med högsta förutsebara vattenstånd ett 100-års flöde. Det innebär att en våtmark är ett vattenområde och åtgärder inom en våtmark är vattenverksamhet.

Våtmarksmiljöer är miljöer som lagstiftaren ansett vara särskilt värdefulla att bevara. I de områden i landet där markavvattningsförbud råder anses det att avvägningen mellan olika intressen redan är utförd och bevarandet av våtmarker har bedömts väga tyngre än till exempel produktionsintresse, exploatering eller liknande. Denna tolkning av lagstiftarens intentioner med markavvattningsförbudet har förtydligats i praxis de senaste åren. Det är Länsstyrelsen uppfattning att våtmarksmiljöer, oavsett vilket naturvärde de har, i grunden är en värdefull miljö som har ett eget värde i landskapet.

Enligt planhandlingarna kommer våtmarksområden att exploateras och fyllas ut. Utfyllnad av våtmarker är en vattenverksamhet och inte

en markavvattnande åtgärd. Det innebär att den dispens från markavvattningsförbudet som meddelats 9 maj 2014 är inaktuell.

Kommunen har lämnat in en ansökan om tillstånd för vattenverksamhet till mark- och miljödomstolen, mål nr M 943-21. Domstolen har ännu inte meddelat dom i målet. I tillståndsansökan föreslås potentiella kompensationsåtgärder för våtmarker i naturvärdesklass 3 där föreslagna åtgärder bland annat innefattar anläggande av en ny våtmark inom aktuellt planområdet (se bilaga 1). Våtmarken föreslås inom den södra delen av den yta som i detaljplanen redovisas som parkmark. Genom dämning ska det tillförsäkras att våtmarken får tillräckligt med vatten.

Tillståndsprocessen och detaljplaneprocessen utgör visserligen två olika processer som drivs enligt skilda lagstiftningar. Länsstyrelsen anser dock att de lösningar som förslås gällande kompensationsåtgärder, markens utformning och dagvattnets avrinningsvägar behöver överensstämma och återspeglas i de olika dokumenten.

Länsstyrelsen noterar att parkmarken inte innehar någon egenskapsbestämmelse som reglerar våtmark på den yta där våtmarken förslås enligt tillståndsansökan. Enligt Länsstyrelsens mening kan användningen *park*, utan några ytterligare preciseringar med egenskapsbestämmelser, ge intryck av att marken ska utformas som en sedvanlig bostadspark med rekreations- och uppehållsytor. Våtmarker är sanka och utgör inte platser där man uppehåller sig på samma sätt. Länsstyrelsen anser därför att den yta som upptas av våtmark lämpligast regleras genom användningsbestämmelsen *natur* med egenskapsbestämmelsen *våtmark*. Standarden beskrivs lämpligen i planbeskrivningens genomförandedel och kan tydliggöras med hjälp av illustrationer.

Av till detaljplanen tillhörandes dagvattenutredning, daterad i april 2021, visas på sidan 36 dagvattnets rinnvägar. Delar av dagvattnet ska via dike inom parkmarken ledas till planerad dagvattendamm i parkområdets norra del. Länsstyrelsen ställer sig frågande till hur dagvattnet ska nå dagvattendammen om marken däms för att hindra vattnet att rinna norrut i enlighet med tillståndsansökan (se bilaga 1 för dämmets placering). Vidare framgår av underlaget till tillståndsansökan att våtmarken endast ska tillföras rent dagvatten. Hur man avser att särskilja rent och förorenat vatten åt innan det når våtmarken framgår inte av dagvattenutredningen. Även detta är ett exempel där beskrivningar från de olika processerna inte överensstämmer.

Länsstyrelsen anser att kommunen bör avvakta med att anta detaljplanen tills tillståndsansökan har avgjorts i mark- och miljödomstolen. Detta för att den antagna detaljplanen inte ska låsa eventuella förändringar i tillståndet eller att tillståndet villkoras med kompensationsåtgärder som inte kan genomföras för att de strider mot den antagna detaljplanen. När tillståndsansökan är avgjord behöver

planhandlingarna, och eventuellt även dagvattenutredningen, revideras så att åtgärdsförslagen som ska utföras enligt tillståndsansökan återges på plankartan och i planbeskrivning.

Länsstyrelsen kan även notera att detaljplanen saknar plushöjder inom allmän platsmark. Länsstyrelsen kan på föreliggande underlag inte avgöra om planerad bebyggelsen riskerar att översvämmas om dämme anläggs i enlighet med redovisat underlag i tillståndsansökan. Om intentionen är att anlägga en våtmark med dämme behöver kommunen i det fortsatta arbetet redogöra för om översvämningsrisk föreligger.

Kulturmiljö

Ansökan om tillstånd enligt kulturmiljölagen hanteras av Länsstyrelsen. Kontakta även Länsstyrelsens kulturmiljöenhet inför anläggande av stigar mm för att tillgängliggöra fornlämningar inom ytor med planbeteckning NATUR.

Naturvård

Enligt 12 kap 6 § miljöbalken ska åtgärder som riskerar att väsentligt ändra en naturmiljö, och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser enligt miljöbalken, anmälas för samråd till tillsynsmyndigheten som i föreliggande fall är Länsstyrelsen. Genom samrådsbestämmelserna beaktas hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, bland annat genom att Länsstyrelsen kan förelägga om att vidta de åtgärder som behöver för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

När en naturmiljö väsentligen förändras till följd av att en detaljplan upprättas är det mer lämpligt att det i planhandlingarna beskrivs hur hänsynsreglerna i miljöbalken beaktas. Samrådsskyldigheten enligt 12 kap 6 § miljöbalken kan då anses vara uppfylld. Detta förutsätter dock att underlaget är tillräckligt. När planprocessen ersätter 12:6 samrådet kan det därför krävas mer långtgående redovisningar i planhandlingarna av hur naturmiljön beaktas, jämfört med de planer som inte innebär risk för en väsentlig ändring av naturmiljön. Med hänseende till detta anser Länsstyrelsen att planhandlingarna behöver förtydligas vad gäller redovisningar avseende naturvärden, fåglar och mindre vattensalamander.

Naturvärden

Länsstyrelsen anser att beskrivningen av naturmiljön har förtydligats sedan samrådsskedet men vill erinra om att naturmiljön även ska beaktas under anläggnings- och genomförandefasen. Planhandlingens genomförandedel behöver därför kompletteras med en beskrivning av vilka åtgärder som ska vidtas för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön under anläggningsfasen. Det kan exempelvis handla genom anpassningar i tid, placering av upplag och

uppställningsplatser till ytor med låga naturvärden, anläggande av faunadepåer etc. Beskrivningarna kan utformas som allmänt hållna riktlinjer för att inte låsa flexibiliteten inför planens genomförande.

Fåglar

Samtliga vilda fåglar är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen. Enligt 4 § punkt 2 är det förbjudet att avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Enligt 4 § punkt 4 artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

En fågelinventering, som omfattar ett större område än den nu aktuella detaljplanen, har genomförts. Inventeringen har bedömt exploaterings påverkan på bevarandestatus för ett urval av de arter som noterades. Länsstyrelsen anser dock att exploaterings konsekvenser för förekommande fåglar *som helhet* och behovet av anpassningar/skadeförebyggande åtgärder, inte är tydligt beskriven. Det vill säga hur områdets ekologiska funktion för fågellivet påverkas av den planerade exploateringen. För att undvika de förbud som anges i 4 § artskyddsförordningen anser Länsstyrelsen exempelvis att avverkning av träd, som en försiktighetsåtgärd, inte ska ske under fåglars häckningsperiod.

Mindre vattensalamander

Mindre vattensalamander är fridlyst enligt 6 § artskyddsförordningen. Inom ramen för det pågående ärende i Mark- och miljödomstolen har en fördjupad utredning av våtmarker och förekomst av groddjur genomförts. Mindre vattensalamander har hittats utanför det nu aktuella planområdet. Resultatet från denna utredning har inte redovisats i planhandlingarna. I den nu aktuella detaljplaner berörs potentiella livsmiljöer för arten och det kan finnas behov av skyddsåtgärder för att undvika påverkan som är förbjuden enligt artskyddsförordningen under anläggningstiden. Länsstyrelsen anser att detta behöver framgå av planen och att nödvändiga anpassningar ska tydliggöras i genomförandebeskrivningen.

Biotopskydd

En åkerholme som omfattas av biotopskydd enligt 7 kap. miljöbalken finns inom planområdet. Dispens har givits av Länsstyrelsen med krav på kompensationsåtgärder (ärendenummer 521-5649-13).

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av t.f. chef för plan- och bostadsenheten Asmah Ismaal med planhandläggare Anna Silver som föredragande. I den

slutliga handläggningen har också Tina Fors på kulturmiljöenheten, Emilia Wolfhagen och Helena Stenemo på enheten för vatten-och naturtillsyn samt Vilhelm von Unge på miljöstrategienheten medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

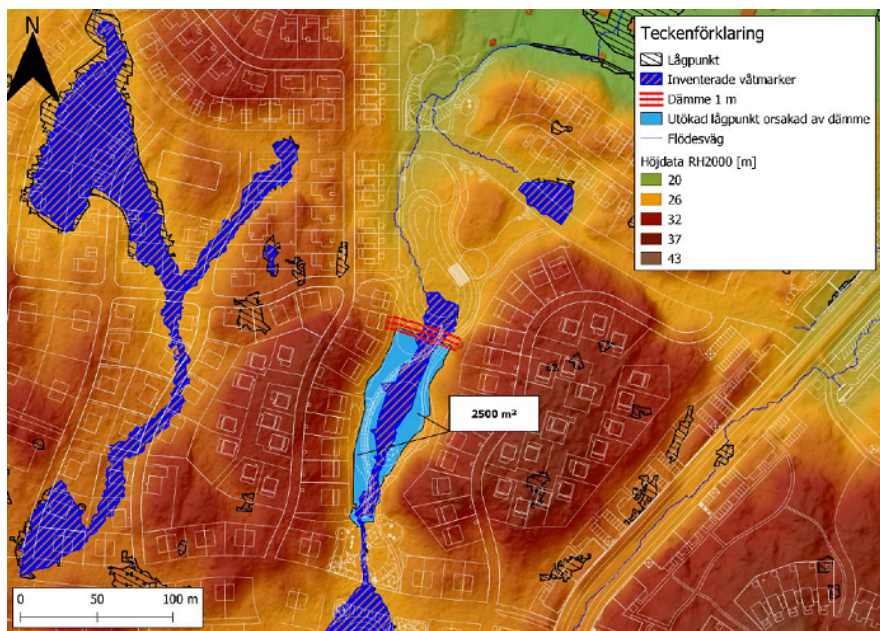
Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga

Bilaga 1 – Kartbild över potentiella kompensationsåtgärder för våtmarker i naturvärdesklass 3, kommunens bemötande i mål M 943-21

Bilaga 1 - Kartbild över potentiella kompensationsåtgärder för våtmarker i naturvärdesklass 3, kommunens bemötande i mål M 943-21

Kommunens bemötande i mål M 943-21 inlämnad 2022-02-11 till mark- och miljödomstolen vid Nacka Tingsrätt. Aktbilaga 40 "Bilaga 1 – Potentiella kompensationsåtgärder för NV-klass 3", figur 1 på s.2 i aktbilagan.